

Niet alleen maar voor

Tekst en foto's M.J. van Iersel

Het bijenvolk in het vroege voorjaar

Het gemiddelde bijenvolk ontwikkelt zich elk jaar op dezelfde manier. Toch hebben imkers vaak het idee dat het steeds anders is. Het ene jaar zijn er eind april al zwermplannen, het andere jaar vind je eind mei alleen nog maar speeldoppen. De imker die goed kijkt, ziet onder die verschillen een opvallende uniformiteit. Vroeg beginnen met broeden is vroeg beginnen met zwermplannen maken.

Vanaf half november hebben de meeste bijenvolken geen broed meer. Het daaraan voorafgaande weer heeft daar geen invloed op. Daarna is het voor de bijen wachten op het signaal om aan de groei naar zwermrijpheid te kunnen beginnen. Voorlopig is het een kwestie van stil zitten en bibberen. Bibberen om warmte op te wekken met de vliegspieren. Vanaf half januari leggen de meeste bijenvolken een broednestje aan ter grootte van 3-4 dm² verdeeld over een of twee raampjes. Dit is nog niet het echte begin van de voorjaarsontwikkeling. Dit kleine broednestje houden ze aan totdat de temperaturen hoog genoeg zijn om uit te vliegen naar planten die bloeien en stuifmeel en nectar geven. Dat is het signaal om alles op alles te zetten om het broednest zo snel mogelijk uit te breiden. Het ene jaar komt dat moment al eind februari, het andere jaar pas eind april.

Is het bijenvolk eenmaal met die uitbreiding begonnen dan zet deze voorjaarsontwikkeling door, wat voor weer het ook is. In een omgeving met vroegbloeiende wilg komt dat signaal dus eerder dan in een gebied waar de eerste bloei van de appel komt.

Deze groei eindigt zo'n acht tot negen weken later met de aanzet van zwermcellen. Dat patroon is elk jaar weer hetzelfde, maar begint steeds op een ander moment, naargelang het weer. Begint de groei van het broednest eind februari, dan komen de zwermplannen eind april. Als het broednest pas begin april begint te groeien, dan komen de zwermplannen natuurlijk veel later. Als de natuur vroeg in het jaar het signaal geeft om aan de uitbreiding van het broednest te beginnen, wordt er niet meer broed opgekweekt dan wanneer dat signaal later komt.

Winterbroednest.

beginners...

Broednest in het voorjaar.

De hoeveelheid broed die nodig is om tot een zwermrijp volk te komen is elk jaar ongeveer gelijk.

Problemen van de beginnende imker

Een van de belangrijkste problemen van de beginnende imker is dat zij/hij wel bijen ziet in een bijenwoning maar moeilijk in kan schatten hoe dit volk zich verder zal ontwikkelen. Is het groot genoeg voor een flinke honingooft? Wanneer komen er zwermplannen? Om daar een vinger achter te krijgen is het belangrijk observaties vast te leggen, met name van de grootte van het broednest. Als dat systematisch gebeurt, maakt dat vergelijken van volken en bijenjaren mogelijk. De kastkaart is daarvoor heel geschikt. Eigenlijk heb je als imker twee kastkaarten nodig. De ene voor het vastleggen van je handelingen, de andere voor de gegevens over het bijenvolk.

Plannen voor het nieuwe jaar

Met Nieuwjaar maken we graag goede voornemens. Voor de imker is dat natuurlijk ook een goed idee aan het begin van het bijenjaar. Graag wil ik de beginnende imker enkele verbeterpunten voorstellen.

Koningin merken

Als eerste het merken van de koningin. Niet alleen omdat zoeken gemakkelijker wordt, maar het is ook fijn om bij een

controle de gemerkte koningin te zien. Je weet dan zeker dat ze bij een ingreep niet verongelukt is. Ook merk je het direct als er een stille moerwisseling heeft plaatsgevonden. Zoek de koningin op als het volk in februari/maart nog klein is. Bij een temperatuur van $\pm 10^{\circ}\text{C}$ kan dat al. Het bijenvolk kan echt wel tegen een beetje kou. Het voorkomt later het lang open staan van het volk omdat de imker de koningin niet kan vinden.

Vaak hebben we het over merken en knippen van de koningin. Het knippen van een vleugeltje levert de imker alleen het voordeeltje op dat hij in de zwermtijd geen voorzwerm verliest. Met goed opletten bereikt hij hetzelfde resultaat.

Voor het merken gebruik ik lichtgroene nagellak. Nagellak is een merkmiddel dat de koningin nooit kwijt raakt in tegenstelling tot kleurige opalietplaatjes of kleurstof uit een merkstift. Na het aanbrengen van de nagellak gaat de koningin in een kluisje en blijft een paar minuten op het volk liggen zodat de lak kan drogen, anders verwijderen de bijen de lak meteen. Als je 'koningin merken' googelt vind je veel voorbeelden van hoe je tewerk kunt gaan.

Raatvernieuwing

Als tweede raatvernieuwing. Een oud raam vervangen door een vel kunstraat zet niet echt zoden aan de dijk. Beter kan

Een hindernis voor mieren.

Uitgebouwde kunststraat.

de imker alle ramen uit een broedkamer tegelijk vervangen. Bij volken die op twee broedkamers zijn ingewinterd, is het vroege voorjaar daarvoor een goed moment. Het volk heeft vroeg in het jaar nog een klein broednestje. Tenzij de imker in augustus/september te veel suiker gevoerd heeft, zit dat broednestje meestal in de bovenste broedkamer. De onderste broedkamer kan dan eenvoudig weggenomen worden, waarbij het kleine broednestje intact kan blijven. Plaats de bovenbak op een nieuwe bodem en veeg achtergebleven bijen uit de onderste broedkamer bij de bijen op de nieuwe bodem. Zodra de voorjaarsdracht begint en het volk ruimte nodig heeft, kan er een broedkamer met 10 vellen kunststraat bovenop geplaatst worden. Bij dracht is die kamer snel uitgebouwd.

Varroacontrole

Als derde de observatie van de natuurlijke mijtval. De uitdaging hierbij is om het serieus aan te pakken. Insecten die over de varroabodem lopen, kunnen het telresultaat onbetrouwbaar maken. Bij bijenkasten op een stenen ondergrond zijn er meestal niet veel storende insecten. Zijn die er wél, dan kan de imker een hindernis maken waardoor storende insecten de varroalade niet kunnen bereiken. Zie foto.

Als de imker bijvoorbeeld elke eerste week van de maand dagelijks de natuurlijke mijtval telt, ziet hij al snel verschillen. Vaak zijn die aanzienlijk en variëren van gemiddeld één tot aantallen waar je van schrikt. In de winter 2017-2018 was de wintersterfte 16%. Jammer dat er geen statistieken van zijn,

maar bij imkers die de mijtval meten is het sterftepercentage vast en zeker lager. Van tellen gaat geen enkele mijt dood, maar het spoort de imker aan tijdig maatregelen te nemen.

Niet voeren, tenzij...

Bij veel imkers leeft het idee dat een bijenvolk alleen maar groeit als er dracht is. Als er dracht is heeft het volk ruimte nodig om de nectar op te slaan. Onwillekeurig krijg je dan als imker het idee dat het volk groeit. Het volk groeit echter niet, de voorraden groeien.

Een bijenvolk ontwikkelt zich vanuit haar natuurlijke aanleg. Weer en dracht hebben daar een beperkte invloed op. Suiker voeren om het volk extra te stimuleren tot broedaanzet werkt daarom niet. Misschien even op de korte termijn, maar het levert na langere tijd geen groter volk op. Vroeg in het jaar voeren werkt als een signaal om de voorjaarsontwikkeling in te zetten. Probleem daarbij is dat de imker wel suiker kan voeren, maar geen stuifmeel. Als de natuur dat signaal geeft, is er zowel nectar als stuifmeel te halen.

Conclusie voor het voorjaar: niet voeren tenzij het volk de honger dood nabij is. Dat is pas het geval als alle randjes voer samen ruim minder dan een half raam voer vormen en als er op korte termijn geen dracht te verwachten is. Het volk heeft in februari/maart ongeveer 150 gram suiker per week nodig. Met een raam voer van 2000 gram kan het meer dan 10 weken vooruit. Lang genoeg om te wachten op de voorjaarsdracht. ●